

To nije ljubav

U slučajevima femicida koje karakterišu ubistvo i samoubistvo, nije reč o "problematičnoj ljubavnoj vezi koja je pošla naopako" niti o zločinu iz strasti – uvek je reč o nasilju koje je kulminiralo

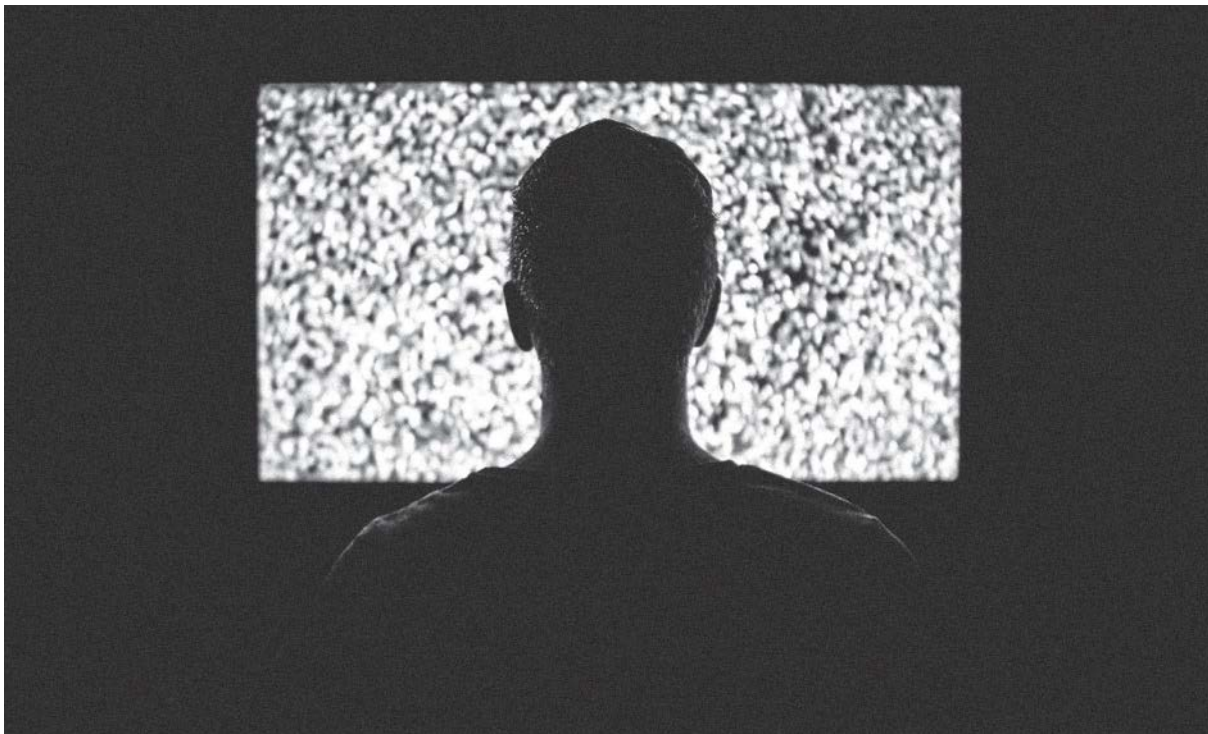

Foto: Andrew Weber

Crni talas femicida u Srbiji koji već godinama ne jenjava, po ovogodišnjoj junskoj statistici, naglašeno je dobio karakter takozvanog produženog ubistva, odnosno ubistva-samoubistva. O nizu zločina u kojima muškarac ubije prvo ženu pa sebe saznajemo iz medija, čini se, nikad češće. Već saživali sa krvavim porodičnim pirovima gotovo jednom u deset dana, zdravorazumska reakcija čitalaca prezasićenih "crnom hronikom" pomalo liči na ishitreni šok: "Pa, što nju?! Što ne ubi samo sebe, ako si to hteo!" A zdrav razum često ume da nepogrešivo podvuče distinkciju između ljubavi i mržnje, patnje i zločina, emocije i sile.

KRVAVI JUN

Pođimo redom, početkom juna V. J. (27) iz Brodareva kod Prijepolja ubio je hicem iz lovačke puške svoju suprugu pa sebe. Ubijena žena je donedavno živela sa V. J., ali ga je napustila, prethodno prijavivši njegovo nasilničko ponašanje. Ispod još vrućih naslova zbog ovog

zločina, sutradan je odjeknula vest o novom. U porodičnoj kući u selu Sirča kod Kraljeva, nakon žestoke svađe Ž. M. (70) iz lovačke puške ubio je ćerku J. M. (41), a potom i sebe, kako se navodi zbog loših porodičnih odnosa. Svega dve nedelje kasnije novi svirepi zločin: u okolini Zrenjanina mladić M. C. (24) nožem je ubio svoju bivšu devojkicu S. V. (18), koja je bila u trećem mesecu trudnoće, pri čemu je on bio otac deteta. Osamnaest puta je nedužnu devojkicu izbo nožem, a onda se bacio pod kola i izvršio samoubistvo.

Vratimo se sada, ako je ikako moguće, zdravom razumu čitalaca crne hronike. Dakako, lična patologija ubice (a potom i samoubice) i porodična patologija do koje njegova struktura ličnosti dovodi naprosto izmiču svakom drugom obrascu razmišljanja osim već pomenutom zdravorazumskom. Što će reći, izmiče svim potencijalnim opravdanjima i "olakšavajućim okolnostima" pošto je, eto, ubica na kraju sam sebe kaznio i sam sebi presudio. To što je i sebi oduzeo život nije dokaz

njegove "napaćene i večne ljubavi", jer u ime ljubavi se ne ubija, već govori o njegovoj nasilničkoj i egoističnoj ličnosti i, najverovatnije, nesavladivom strahu od predstojeće kazne i osude. Svojim begom u smrt ubica odašilje poruku ostalima "vidite kako mi je bilo teško, nisam imao izbora", na koju mediji neretko nasledaju, čak izjednačavajući potencijalnu krivicu žrtve i ubice za ono što se dogodilo ("iza sebe ostavili su sina od 15 meseci"). Za zajednicu pak najvažnije je nedvosmisleno uperiti prst u jedinog krivca, osuditi ga isto kao i da je živ, staviti pod lupu njegovo prethodno ponašanje, koje je verovatno bilo nasilničko, i postaviti pitanje kako i uz čiju pomoć sprečiti da se ubistvo neke druge nedužne žene ponovi, žene koja prolazi kroz isti pakao straha od nasilnog partnera. A prema Izveštaju o femicidu Mreže "Žene protiv nasilja" za 2015. godinu nalazi se podatak da je tokom prethodne godine 43 odsto nasilnika-ubica nakon zločina izvršilo samoubistvo, dok je 11 odsto njih to pokušalo.

KAD DRŽAVA ZAČUTI

Statistike širom sveta pokazuju da je najveći broj ubistava-samoubistava počinjen među supružnicima odnosno partnerima i to od strane muškaraca. I da najčešće uključuju ubistvo vatrenim oružjem. Po analizama "London tajmsa" ulaskom u XX vek i većom dostupnošću vatrenog oružja, udeo takvog zločina naglo raste i može se naći u jednom od tri slučaja. U Kanadi, prema statistici iz 2005, među slučajevima porodičnih zločina u 97 odsto slučajeva žrtve su žene koje su ubijene od svojih partnera, a jedna trećina tih slučajeva završava se samoubistvom samog počinioca. Ubistvo-samoubistvo u Danskoj dešava se u 42 odsto porodičnih ubistava, homicida. Prema američkoj studiji VPC-a (*Victim Policy Center*), u prvoj polovini 2005. događalo se po deset slučajeva ubistava-samoubistava svake nedelje. Samo u prvoj polovini godine nastradala je 591 osoba. U 94 odsto slučajeva počinioci su bili muškarci, u 74 odsto počinilac je bio intimni partner, zločin se dogodio u kući u 75 odsto slučajeva, a u 92 odsto slučajeva upotrebom vatrenog oružja. Prema toj studiji, osnovna obeležja ubistva-samoubistva su sledeća: muškarac počinilac, žena žrtva, odluka žene da napusti muža i posedovanje vatrenog oružja.

U Srbiji, prema podacima Autonomnog ženskog centra, od 2010, od kada ova organizacija prati ubistva žena, više od trećine femicida izvršeno je vatrenim oružjem. U svom tekstu "Policija i femicid", iz AŽC objašnjavaju: "Uz jako prisustvo patrijarhalnih obrazaca života i systemske mizoginije, ovo su posledice naoružavanja Srbije devedesetih koje žene i danas plaćaju životima." Istraživanja potvrđuju da kada nasilnik koristi vatreno oružje veća je verovatnoća da će nakon ubistva žene izvršiti samoubistvo. Zašto je to tako objašnjavaju razne inostrane studije, a jedan od opštevažećih odgovora glasi da vatreno oružje pogoduje impulsivnom aktu ubistva, pa isto tako i impulsivnom, brzom aktu samoubistva. Zbog toga je najozbiljnija preporuka istraživača oduzimanje vatrenog oružja onima koji u svojoj ličnoj istoriji imaju zabeleženo porodično nasilje ili sklonost

ka samoubistvu.

Međutim, slučaj već pomenutog ubistva-samoubistva u okolini Prijepolja, početkom juna, eklatantan je primer oglašivanja društva spram nasilja. V. J. (27), bivši policajac, kada je shvatio da nema više potpunu kontrolu nad svojom ženom odnosno kada je ona donela neopozivu odluku da se razvede, odlučio je da je ubije i da potom ubije sebe. Ubistvo i samoubistvo je planirao, najavljiavao veoma dugo, čak i na društvenim mrežama. Pre toga, njegova supruga Z. J. prijavljivala je nasilje u porodici, napustila nasilnika, podnela tužbu za razvod braka i našla posao. Preduzela je sve što je mogla, upravo kako je knjiški propisano, ali u ovom društvu ništa joj od toga nije pomoglo. Istina, jedino je poznato da je nasilniku oduzet pištolj. Da li je policija obavestila javnog tužioca, centar za socijalni rad, da li su prijavili bivšeg kolegu institucijama koje su morale da reaguju? I ako jesu, da li su te institucije reagovala? Taj deo priče ostaje nepoznat. Ono što je poznato ostalo je zabeleženo u crnoj hronici: ubica je svoju nameru ostvario lovačkom puškom. Niko još nije dao odgovor zašto mu i ona nije oduzeta ili kako je uopšte došao do nje.

Kako u AŽC ističu, ovo nije usamljen slučaj da je učinilac policajac ili bivši policajac, i da za žene postoji značajno veći bezbednosni rizik kada su učinioci nasilja u porodici i partnerskog nasilja pripadnici snaga bezbednosti. Ubistvo Z. J. istovremeno pokazuje i stepen svesti i snagu refleksa srpskog društva da reaguje na nasilje: institucije žrtvu nisu zaštitile iako su to morale da učine a ljudska solidarnost sa žrtvom je izostala, tačnije, nadjačala ju je "muška", kolegijalna solidarnost.

"U IME LJUBAVI"

"Ubio sam je zbog ljubavi... Da je nisam voleo, da je nisam toliko voleo, ne bih osetio tako snažan bol... Kao da je uzela strelu i zabola me u srce", reči su jednog ubice. Model romantičnih ljubavnika koji zajedno umiru na stratištu svoje ljubavi najopasnija je laž koju mediji plasiraju baveći se počinjenim ubistvom. Zablude proistekle iz izjava komšija i rodbine, a koji

su uvek iznenađeni i koji kod ubice nikad ništa čudno nisu приметили u ponašanju, oponiraju stručnim istraživanjima. Prema njima, žrtva odnosno žena obično je nezavisna, stabilna i jaka, dok je muškarac odnosno ubica taj koji je slab i koji je izgubio kontrolu nad ženom koja ga napušta. Partnerska ubistva se najčešće događaju kada žena odluči da napusti muškarca, neretko zbog njegovog nasilničkog ponašanja prema njoj. Funkcija tog nasilništva je uspostavljanje potpune kontrole nad "žrtvom", što je muškarcu, budućem ubici, jedini izvor samopoštovanja.

"Moja ili božija", čest je izraz u patrijarhalnoj Srbiji kojim muškarac iskazuje svoju posesivnost nad ženom i svoje vlasništvo nad njom. Romantične neuzvraćene ili prohujale ljubavi zbog kojih je zločin izvršen – ne postoje. Osim u medijima. U stvarnom životu praćene su šamarima, batinama, pretnjama, ucenama i pokušajem žrtve da se spasi. U slučaju poslednjeg, monstruoznog ubistva trudne devojke, šta nam nude medijski izveštaji? S jedne strane, saznanje da je žrtva napustila svog momka koji ju je prethodno išamarao, jer nije htela da pređe preko toga. No, članci se mahom završavaju izjavama o velikoj ljubavi ubice prema devojci, o ljubavi zarad koje bi joj sve zvezde sa neba skinuo. Medijska ravnodušnost prema ubici i žrtvi, traženje samilosti prema ubici te romantizovanje njegove uloge, na prečutan način pred javnošću svaļuju krivicu na samu žrtvu.

Da problem nije samo naš, potvrđuju i strani mediji koji ukazuju na opasnosti ovakvog izveštavanja. U njima se citiraju i podržavaju eksperti za porodično nasilje koji insistiraju na medijskom sadržaju koji će javnosti razjasniti da nije reč o "problematičnoj ljubavnoj vezi koja je pošla naopako", niti o dogovoru dvoje zaljubljenih da umru zajedno, niti o zločinu iz strasti, niti o burnoj reakciji ostavljenog muža. Već da je svemu tome prethodilo nasilničko ponašanje ubice, mučenje žrtve, a koje se na kraju završilo najvišim vidom nasilništva, ubistvom. Potonje samoubistvo ubice, kao i svako drugo, lični je čin.

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

Članak je objavljen u okviru projekta "Nasilje u porodici – Pogled uprt u evropsko pravo" koji finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz medijski program. Objavljivanje ovog članka omogućeno je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj članka odgovornost je isključivo nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.